

Kap 8 - Empirisk modellering

Två grundprinciper för att bygga matematiska modeller (kombineras ofta!):

- Fysikaliskt modellbygge. Använd naturlagar (massbalans, energibalans, Newtons lagar etc etc). Ibland behövs hypoteser och empiriska samband).
- Empirisk modellering (annat namn: Systemidentifiering) Ide': Utnyttja observationer (mätningar) från systemet för att anpassa en model.

8.1.1 Impuls- och stegsvar

- Impulssvar: $u(t) = \delta(t) \Rightarrow y(t) = g(t)$
- Stegsvar: $u(t) = u_0$ för $t > 0 \Rightarrow y(t) = u_0 \int_0^t g(\tau) d\tau$
- + Snabb översikt över dynamiken. Tidsskala, orsak-verkan.
- – Oprecis information.
- – Känslig för störningar.

Viktigt att kunna: Bestämma K och T i systemet

$$G(s) = \frac{K}{s+T}$$
 från ett stegsvar.

8.1.2 Frekvensanalys

- Linjärt system entydigt bestämt av sitt frekvenssvar $G(i\omega)$.
- För ett linjärt kontinuerligt system gäller att (då transienten dött ut):

$$u(t) = u_0 \sin(\omega t) \Rightarrow y(t) = y_0 \sin(\omega t + \varphi)$$

där

$$y_0 = |G(i\omega)|u_0$$

$$\varphi = \arg G(i\omega)$$

- $\Rightarrow$ Skatta frekvenssvaret genom att använda sinussignaler med olika frekvens som insignal och mäta utsignalen.

Frekvensanalys - sammanfattning

- + Lätt att använda.
- + Enda antagandet är att systemet är linjärt.
- + Lätt att undersöka intressanta frekvensområden
- - Resulterar i tabell/graf.
- - Ej praktiskt genomförbart att analysera alla frekvenser. Långsamt.
- - Inte alltid ”tillåtet” att använda sinussignaler i en process.

8.1.3 Spektralanalys - översiktligt

För ett linjärt dynamiskt system gäller

$Y(s) = G(s)U(s)$, ersätt s med $i\omega$ ger följande samband mellan in- och utsignalernas fouriertransformer:

$$Y(i\omega) = G(i\omega)U(i\omega)$$

vilket ger

$$G(i\omega) = \frac{Y(i\omega)}{U(i\omega)}$$

Spektralanalys: Skatta signalernas fouriertransformer.
Jämför projektet i transformteori!

I praktiken har vi endast tillgång till ett ändligt antal samplade värden av in- och utsignalen vilket gör den tidsdiskreta fourierserien (TDF) används

$$Y_{TDF}(i\omega) = \sum_{k=1}^N y(k)e^{-i\omega k}$$

$$U_{TDF}(i\omega) = \sum_{k=1}^N u(k)e^{-i\omega k}$$

Vi kan då forma skatningen

$$\hat{G}(i\omega) = \frac{Y_{TDF}(i\omega)}{U_{TDF}(i\omega)}$$

Avvägning måste göras mellan bruskänslighet ("fladdrighet") och frekvensupplösning (förmåga att särskilja två närliggande frekvenstoppar).

Linjär regression

Modellstruktur:

$$\hat{y}(k) = \varphi^T(k)\theta \quad (1)$$

Ex FIR-modell:

$$\hat{y}(k) = b_o u(k) + b_1 u(k-1) + \dots + b_n u(k-n)$$

$\Rightarrow$

$$\varphi(k) = (u(k) \ u(k-1) \dots u(k-n))^T$$

$$\theta = (b_o \ b_1 \dots b_n)^T$$

ARX-modellen

$$\begin{aligned}y(k) &+ a_1y(k-1) + a_2y(k-2) + \dots + a_{na}y(k-na) \\&= b_o u(k) + b_1 u(k-1) + \dots + b_{nb} u(k-nb) + e(k)\end{aligned}$$

Prediktorn för ARX-modellen fås genom att flytta över allt utom $y(k)$ till HL och stryka brustermen $e(k)$ dvs

$$\begin{aligned}\hat{y}(k) &= -a_1y(k-1) - \dots - a_{na}y(k-na) \\&\quad + b_o u(k) + \dots + b_{nb} u(k-nb)\end{aligned}$$

$\Rightarrow$

$$\begin{aligned}\varphi(k) &= (-y(k-1) \ \dots \ -y(k-na) \ u(k) \ \dots u(k-nb))^T \\ \theta &= (a_1 \ \dots a_{na} \ b_o \ \dots b_{nb})^T\end{aligned}$$

AR-modellen

En modell för en stokastisk tidsserie kan enkelt fås genom att sätta $u = 0$ i ARX prediktorn. Detta ger (AR-prediktorn):

$$\hat{y}(k) = -a_1 y(k-1) - a_2 y(k-2) - \dots - a_{na} y(k-na)$$

$\Rightarrow$

$$\begin{aligned}\varphi(k) &= (-y(k-1) - y(k-2) \dots - y(k-na))^T \\ \theta &= (a_1 \ a_2 \dots a_{na})^T\end{aligned}$$

En utvidgning av AR-modellen är ARMA-modellen som vi dock inte tar upp i denna översikt.

Minstakvadratmetoden

Antag uppmätt dataserie $\{y(k), \varphi(k)\}_{k=1,\dots,N}$.

Kriterium:

$$V(\theta) = \sum_{k=1}^N (y(k) - \hat{y}(k))^2 = \sum_{k=1}^N (y(k) - \varphi^T(k)\theta)^2 \quad (2)$$

Det θ som minimerar (2) ges av:

$$\hat{\theta} = [\sum_{k=1}^N \varphi(k)\varphi^T(k)]^{-1} \sum_{k=1}^N \varphi(k)y(k) \quad (3)$$

OBS, matrisen $[\sum_{k=1}^N \varphi(k)\varphi^T(k)]^{-1}$ måste kunna inverteras!

Kan även normera med N :

$$\hat{\theta} = [\frac{1}{N} \sum_{k=1}^N \varphi(k)\varphi^T(k)]^{-1} \frac{1}{N} \sum_{k=1}^N \varphi(k)y(k))$$

Minstakvadratmetoden - matrisformulering

Inför

$$Y = \begin{bmatrix} y(1) \\ \vdots \\ y(N) \end{bmatrix}$$
$$\Phi = \begin{bmatrix} \varphi^T(1) \\ \vdots \\ \varphi^T(N) \end{bmatrix}$$

Minstakvadratlösningen kan skrivas

$$\hat{\theta} = [\Phi^T \Phi]^{-1} \Phi^T Y \quad (4)$$

Analys (8.4)- översiktligt

Antagande A1.

Data kommer från ett system givet av:

$$y(k) = \varphi^T(k)\theta_o + e(k) \quad k = 1, \dots, N \quad (5)$$

där $e(k)$ är en omätbar störning (se nedan). I matrisform får vi

$$Y = \Phi\theta_o + \mathbf{e} \quad (6)$$

med $\mathbf{e} = [e(1) \dots e(N)]^T$.

Antagande A2.

Störningen ("bruset") $e(k)$ antas vara vitt brus dvs
 $E\{e(k)\} = 0$, $E\{e^2(k)\} = \lambda$ (variansen), och
 $E\{e(k)e(j)\} = 0$ då k och j är olika.

Antagande A3.

Vi antar att $E\{\varphi(k)e(s)\} = 0$ för alla k och s . Gäller
för FIR-modeller men ej för ARX/AR-modeller.

Då gäller

$$1. \quad E\{\hat{\theta}\} = \theta_o.$$

2.

$$P = \text{cov } \hat{\theta} = E\{(\hat{\theta} - E\hat{\theta})(\hat{\theta} - E\hat{\theta})^T\} = \lambda(\Phi^T \Phi)^{-1}$$

3. Brusvariansen λ kan skatts medelvärdesriktigt.

- A1 innebär att systemet som genererat data den skattade modellen har samma struktur.
- För den skattade parametern $\hat{\theta}_i$ ($i = 1, 2, \dots, n$) gäller att var $\hat{\theta}(i) = P(i, i)$. Variansfelet för de skattade parametrarna fås alltså från diagonalelementen i P .
- Kovariansmatrisen P kan skattas från mätdata.
- Om bruset e har en Gaussisk fördelning kommer även $\hat{\theta}$ att var Gaussisk

Asymptotisk noggrannhet (8.4.3)

Om vi låter antalet data gå mot oändligheten kan vi ersätta summering med väntevärde:

$$\frac{1}{N} \sum_{k=1}^N X(k) \rightarrow E\{X(k)\} \text{ då } N \rightarrow \infty \quad (7)$$

Underlättar ofta analysen!

Val av modellstruktur och modellordning (8.5)

Praktiskt mkt viktigt!

1. Använd fysikalisk insikt dvs utnyttja eventuell kunskap om systemet för att få ledtråd om modellstrukturen.
2. Pröva olika modellstrukturer/modellordning och välj den modell som "bäst" kan beskriva datasetet.
Olika statistiska tester finns!

Korsvaldering (mkt bra!)

Utvärdera de olika modellerna för en ny datuserie som *inte* används för kalibrering. Välj den modell som ger det lägsta (minstakvadrat-) felet på det "färsk" datasetet